

УДК 342.951

DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2022.6.2.14>

ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Орловська Ірина Григорівна,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри галузевого права та загально-правових дисциплін
Інституту права та суспільних відносин
Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

У статті сформовано публічне адміністрування вищої освіти в умовах дистанційного навчання. Закцентовано увагу на українських реаліях, які зумовили масовість застосування дистанційного навчання не лише в закладах вищої освіти, а й у всій сфері освіти загалом. Адже за час карантинних обмежень наявність доступу до мережі Інтернет знімало багато питань, однак в умовах воєнного стану використання дистанційних технологій навчання в умовах обстрілів, воєнних та бойових дій украї обмежені.

Зауважено, що опосередкована взаємодія стала проблемою не лише для студентів, а і для викладачів, що мали змінити методику викладання дисциплін в умовах дистанційного навчання, а також для центрального органу виконавчої влади у сфері освіти та науки. За даними соціологічного опитування наведено перелік проблем, з якими стикаються науково-педагогічні працівники в умовах дистанційного навчання.

Установлено, що ЦСР № 4 щодо забезпечення всеохопної і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх є стратегічним напрямом у процесі формування та реалізації державної політики України.

Доведено, що глобальні потрясіння та світова глобалізація не можуть обійтися без дистанційного навчання, яке потребує належного публічного адміністрування зі сторони всіх його суб'єктів.

Наведено перелік слабких сторін розвитку вищої освіти в Україні з метою подальшого формування європейських стандартів вищої освіти в українських реаліях.

Продовжено наукову думку О. С. Ярої щодо ролі закладу вищої освіти у врегулюванні дистанційного навчання. Адже адміністрування закладу вищої освіти потребує тотального осучаснення інформаційно-комунікативних технологій для технічного забезпечення онлайн-занять, використання платформ для дистанційного навчання (Zoom, Moodle, Microsoft Teams, Google Meet, Skype тощо), використання хмарних технологій для зберігання та обміну даними в освітньому процесі, оцифрування баз бібліотек, налагодження комунікації з абітурієнтами та здобувачами вищої освіти тощо.

Установлено, що дистанційне навчання в реаліях України зумовлює створення необхідного рівня публічного адміністрування на рівні як органів державної влади (Міністерства освіти та науки України, Національної агенції з питань якості вищої освіти, інших органів виконавчої влади та місцевого самоврядування), так і закладів вищої освіти (Ученої ради закладу вищої освіти, керівництва інституту, факультету, кафедри), з метою формування безпечного, ефективного, якісного та прозорого освітнього середовища.

Зроблено авторський висновок щодо публічного адміністрування вищої освіти в умовах дистанційного навчання.

Ключові слова: вища освіта, дистанційне навчання, європейська інтеграція, заклад вищої освіти, здобувач вищої освіти, інформаційно-комунікаційні технології, науково-педагогічні працівники, публічне адміністрування, цілі сталого розвитку.

Orlovska Iryna. Public administration of higher education in the conditions of distance learning

In the article, the public administration of higher education in the conditions of distance learning is formed. Attention is focused on the Ukrainian realities, which led to the widespread use of distance learning not only in institutions of higher education, but also in the entire field

of education in general. After all, during the quarantine restrictions, the availability of access to the Internet removed many questions, but in the conditions of martial law, the use of remote learning technologies in the conditions of shelling, military and combat operations is extremely limited.

It was noted that mediated interaction became a problem not only for students, but also for their teachers, who had to change the method of teaching disciplines in the conditions of distance learning, as well as for the central executive body in the field of education and science. According to the data of a sociological survey, a list of problems faced by scientific and pedagogical workers in the conditions of distance learning is given.

It has been established that SDG No. 4 regarding the provision of comprehensive and fair quality education and the promotion of life-long learning opportunities for all is a strategic direction to achieve in the process of formation and implementation of the state policy of Ukraine.

It has been proven that global upheavals and world globalization cannot do without distance learning, which requires proper public administration by all its subjects.

The list of weaknesses in the development of higher education in Ukraine is given with the aim of further formation of European standards of higher education in Ukrainian realities.

The scientific opinion of O. S. Yara was continued. regarding the role of the institution of higher education in the regulation of distance learning. After all, the administration of a higher education institution needs total modernization of information and communication technologies for the technical support of online classes, the use of platforms for distance learning (Zoom, Moodle, Microsoft Teams, Google Meet, Skype, etc.), the use of cloud technologies for storing and exchanging data in the educational process, digitization of library databases, establishment of communication with applicants and students of higher education, etc.

It has been established that distance learning in the realities of Ukraine requires the creation of the necessary level of public administration both at the level of state authorities (the Ministry of Education and Science of Ukraine, the National Agency for the Quality of Higher Education, other bodies of executive power and local self-government), and institutions of higher education (Academic Council of the institution of higher education, management of the institute, faculty, department) with the aim of forming a safe, effective, high-quality and transparent educational environment.

The author's conclusion is made regarding the public administration of higher education in the conditions of distance learning.

Key words: *higher education, distance learning, European integration, institution of higher education, student of higher education, information and communication technologies, scientific and pedagogical workers, public administration, goals of sustainable development.*

Ще декілька років тому українські здобувачі вищої освіти фактично не розглядали свого навчання поза межами закладу вищої освіти, однак жорсткі карантинні обмеження та необхідність гарантування безпеки людей в умовах військової агресії російської федерації в Україні не залишили вибору, як максимально перевести навчальний процес у дистанційний формат.

Усі суб'єкти публічного адміністрування розпочали активну перебудову освітнього процесу згідно з рекомендаціями Міністерства освіти та науки України та за власною ініціативою з огляду на різну ситуацію в регіонах країни та автономію закладів вищої освіти. За час карантинних обмежень наявність доступу до мережі Інтернет знімало багато питань, однак в умовах воєнного стану використання дистанційних технологій навчання в умовах обстрілів, воєнних та бойових дій українськими обмежені. Ускладнюється такий

стан ще й тим, що частина науко-педагогічних працівників перебувають за кордоном, є мобілізованими до лав Збройних Сил України або ж стали добровольцями та приєдналися до загонів територіальної оборони тощо.

Тому органи державної влади, насамперед Міністерство освіти та науки України, змушені оперативно реагувати на наявні виклики сучасності та пропонувати дієві механізми для якісного навчання молодих спеціалістів.

Відповідно до частини четвертої статті 49 Закону України «Про вищу освіту» дистанційна форма здобуття освіти – це індивідуалізований процес здобуття освіти, що відбувається здебільшого за опосередкованої взаємодії віддалених одне від одного учасників освітнього процесу в спеціалізованому середовищі, що функціонує на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [1].

Така опосередкована взаємодія стала проблемою не лише для студентів, а й для їх викладачів, що мали змінити методiku викладання дисциплін в умовах дистанційного навчання, а також для центрального органу виконавчої влади у сфері освіти та науки.

За даними соціологічного опитування науково-педагогічні працівники виокремлюють такі проблеми такого навчання: відсутність «живого» контакту між викладачем і студентом; недостатнє технічне забезпечення освітнього процесу; недостатній рівень володіння учасниками освітнього процесу засобами інформаційних і комунікаційних технологій; ризик проявів академічної недоброчесності; ризик необ'єктивного оцінювання студентів; відсутність досконало розроблених онлайн-курсів; ризик використання онлайн-курсів сумнівної якості в умовах екстреного розроблення матеріалу та неможливості повноцінного його обговорення на засіданні кафедри [2].

Освіта та наука завжди були базисом для розвитку будь-якого суспільства. На міжнародному рівні реалізація права на освіту завжди належала до основоположних прав. Наприклад, частина друга статті 26 Загальної декларації прав людини зазначає, що освіта повинна бути спрямована на повний розвиток людської особи і збільшення поваги до прав людини й основних свобод. Освіта має сприяти взаєморозумінню, терпимості і дружбі між усіма народами, расовими або релігійними групами, а також діяльності Організації Об'єднаних Націй із підтримання миру [3].

Ось чому і на Саміт ООН зі сталого розвитку в підсумковому документі «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» [4], і в указі Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» [5] ціллю сталого розвитку (далі – ЦСР) № 4 стало забезпечення всеохопної і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх.

З метою досягнення ЦСР та результатів їх адаптації з урахуванням специфіки розвитку України Кабінет Міністрів України у грудні 2020 року встановив необхідність їх досягти в процесі формування та реалізації державної політики України.

Такі амбітні цілі щодо формування європейських стандартів якості освіти в закладах вищої освіти України мають сприяти конкурентоспроможності та працевлаштуванню випускників. Зазначене, на думку авторів наукових доповідей, є першочерговим завданням у подоланні дисбалансу на ринку праці та економічної нестабільності загалом. Модернізація системи освіти України, наближення її до європейських стандартів передбачає розвиток державно-громадської моделі управління освітою [6].

Тож поступове входження України до європейського освітнього простору створює необхідні передумови для вдосконалення управлінської вертикалі, насамперед на місцевому рівні за допомогою збалансованості повноважень і відповідальності посадових осіб органів виконавчої влади та місцевого самоврядування в наданні освітніх послуг, формування належних механізмів контролю за якістю вищої освіти тощо.

На думку А. А. Касич та Ю. В. Гончарова, основою вдосконалення освітнього процесу в умовах глобальних потрясінь (карантинні обмеження під час пандемії, безпекові обмеження в умовах воєнного стану) має стати загальна концепція розвитку дистанційної освіти, сформована в рамках розвитку наукового потенціалу країни [7]. Адже, з позиції Ю. В. Безрученкова, основу освітнього процесу під час дистанційного навчання складає контрольована самостійна діяльність студентів із вивчення спеціально розроблених навчальних матеріалів із використанням інформаційних і комунікаційних технологій для взаємодії всіх учасників навчального процесу [8].

Ми погоджуємося з науковцями, що у зв'язку з глобальними потрясіннями та світовою глобалізацією дистанційне навчання є необхідною вимогою сьогодення. З метою забезпечення якості отриманих знань зазначене потребує належного публічного адміністрування зі сторони всіх його суб'єктів.

Варто також зазначити: коли йдеться про дистанційне навчання, то мають на увазі платформи та інструменти (наприклад, Moodle, Google Classroom, Zoom, Skype, Google Suite/Docs тощо), які дозволяють здобувачу вищої освіти та викладачу

спілкуватися, виконувати і перевіряти завдання, організувати семестровий контроль і атестацію тощо. Такі технології, залежно від країни, закладу освіти та дисципліни, яку вивчають, можуть бути інтегровані на будь-якому етапі навчальної дисципліни. Тут важливі ініціатива викладача до впровадження таких технологій, готовність здобувача вищої освіти їх використовувати і технічна можливість обох сторін застосовувати ці технології [9]. Тобто таку взаємодію між здобувачем вищої освіти та викладачем складно врегулювати на рівні певного стандарту надання освітніх послуг.

Однак основні засади організації та запровадження дистанційного навчання визначаються Положенням про дистанційне навчання, відповідно до якого дистанційна форма навчання – форма організації навчального процесу в закладах освіти, яка забезпечує реалізацію дистанційного навчання та уможливорює отримання випускниками документів державного зразка про відповідний освітній або освітньо-кваліфікаційний рівень [10].

Крім того, з метою формування європейських стандартів вищої освіти в українських реаліях Президент України [11] ініціював розроблення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки.

Під час напрацювання розробники вказаної стратегії визначили слабкі сторони розвитку вищої освіти в Україні, як-от недосконалість нормативно-правова база функціонування системи вищої освіти; слабка й асиметрична інтеграція до світового освітньо-наукового простору; наявність значної кількості неконкурентоспроможних закладів вищої освіти; низький рівень залученості учасників; низький рівень вмотивованості, зокрема оплати праці викладачів і співробітників закладів вищої освіти; недостатній рівень автономії закладів вищої освіти; недосконалість система розподілу бюджетних ресурсів між закладами вищої освіти; слабка практична підготовка фахівців у закладах вищої освіти; відсутність прогнозування потреб економіки країни у фахівців відповідної кваліфікації; невідповідність кваліфікації випускників вимогам ринку праці; недовіра суспільства до системи вищої освіти щодо затребуваності одержаних знань на ринку праці тощо [12].

Уважаємо, що людиноцентристський підхід є ключовим під час реалізації права на освіту, тому і позицію щодо дистанційного навчання сформуємо за допомогою згаданого раніше соціологічного опитування. Так, основними перевагами дистанційного навчання, на думку студентів, стали: гнучкий графік навчання (34%); можливість поєднувати роботу і навчання (29%); можливість опанувати додаткові компетенції, курси, хобі (20%). До недоліків дистанційного навчання студенти зарахували: технічні проблеми, неможливість доступу до інтернету (48%); труднощі в засвоєнні матеріалу (38%); низький рівень володіння викладачами інформаційними технологіями (11%); низький рівень володіння студентами інформаційними технологіями (8%) [2].

Чимало університетів активно використовували та використовують дистанційні технології в навчанні, мали відповідні служби (структурні підрозділи закладів вищої освіти) для адміністрування та консультування учасників процесу дистанційного навчання. Крім того, є заклади, які пропонували й пропонують саме дистанційну форму освіти, незалежно від карантинних обмежень. Університети, які до ситуації з карантином не мали розвинених середовищ або поведінкових звичок серед викладачів і здобувачів вищої освіти до дистанційного навчання, змогли досить оперативно вжитися у цей процес та активно використовують дистанційні технології в навчанні [13].

Як зазначає О. С. Яра, зважаючи на життєву потребу, заклади вищої освіти розпочали розробляти локальні акти з метою врегулювати дистанційне навчання. Наприклад, Положення про організацію та користування електронною поштою; Положення про навчання на платформі MOODLE; Положення про якість онлайн-навчання; Положення про підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників; Положення про електронний індивідуальний план викладача, а також усе більше закладів вищої освіти започатковують використання Електронного деканату [14], тобто створення цифрових чи електронних кампусів для викладачів та здобувачів вищої освіти закладу вищої освіти. Учена в дисертацій-

ному дослідженні особливу увагу звертає на роль закладу вищої освіти у врегулюванні дистанційного навчання. Адже адміністрування закладу вищої освіти потребує тотального осучаснення інформаційно-комунікативних технологій для технічного забезпечення онлайн-занять, використання платформ для дистанційного навчання (Zoom, Moodle, Microsoft Teams, Google Meet, Skype тощо), використання хмарних технологій для зберігання та обміну даними в освітньому процесі, оцифрування баз бібліотек, налагодження комунікації з абітурієнтами та здобувачами вищої освіти тощо.

Варто також зазначити, що хоча зараз українські здобувачі вищої освіти вимушено перейшли на дистанційне навчання, однак його запровадження розпочалося ще у 2000-х роках. Так, Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні виокремлює такі характерні ознаки дистанційного навчання у сфері вищої освіти: 1) гнучкість дистанційного навчання, що забезпечується: а) відсутністю вимоги до здобувачів вищої освіти відвідувати регулярні заняття у вигляді лекцій та практичних занять; б) створені можливості навчання у зручній для здобувачів вищої освіти час, у вибраному ними місці та в межах, необхідних для освоєння навчального матеріалу; 2) паралельність програм дистанційного навчання, що уможливорює поєднання основної професійної діяльності з навчанням «без відриву від виробництва»; 3) «далекодія» дистанційного навчання, яка визначає необов'язковою близьку дистанцію під час надання освітніх послуг та нівелює віддаленість між місцем перебування студента та навчальним закладом як перешкоди для ефективного освітнього процесу; 4) широке охоплення дистанційного навчання, що надає можливість одночасного навчання великої кількості здобувачів вищої освіти, яким надано доступ до джерел навчальної інформації (електронних бібліотек, баз даних), а також вибір у способі спілкування з іншими учасниками освітнього процесу; 5) рентабельність дистанційного навчання, що досягається за рахунок ефективного використання наявних інфраструктурних ресурсів і технічних засобів інформаційних технологій, а також подання концентрованого та

уніфікованого змісту навчальних матеріалів; 6) переоцінка статусу викладача («тьютора»), яка передбачає покладення на нього функцій із координування пізнавального процесу, коригування курсу навчальної дисципліни, консультування, керівництво навчальними проектами тощо. При цьому взаємодія викладача зі здобувачами вищої освіти може здійснюватися як асинхронно через електронну пошту, програмне забезпечення, призначене для користувача гаджетів, так і синхронно («chat talk»); 7) переоцінка статусу здобувача вищої освіти, у рамках якого від нього вимагають виняткової мотивованості, самоорганізації, працьовитості та необхідного базового рівня освіти тощо [15].

Водночас Міністерство освіти й науки України, як головний орган у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах освіти і науки, розробило рекомендації щодо організації поточного, семестрового контролю та атестації здобувачів вищої освіти із застосуванням дистанційних технологій. Відповідно до них дистанційна комунікація учасників освітнього процесу стала можливою через засоби комунікації, убудовані в систему управління навчанням (LMS), електронну пошту, месенджери (Viber, Telegram та ін.), відеоконференції (MS Teams, ZOOM, Google Meet, Skype та ін.), форуми, чати тощо. Своєю чергою, контрольні заходи освітнього процесу із застосуванням дистанційних технологій навчання повинні відповідати конкретним вимогам, як-от: 1) можливість авторизованого доступу до інформаційно-комунікаційних інструментів організації дистанційного навчання; 2) можливість визначення часу початку і завершення доступу, тривалості виконання завдань; 3) об'єктивність критеріїв перевірки результатів виконання з активним використанням автоматизованих засобів оцінювання знань; 4) варіативність формування завдань контрольних заходів із використанням алгоритмів випадкового вибору запитань. Щодо поточного контролю результатів навчання здобувачів освіти за допомогою дистанційних технологій, то його здійснюють під час проведення дистанційних занять, а також через оцінювання індивідуальних і групових

завдань, що виконують здобувачі освіти в електронній формі [16].

Крім того, Міністерство освіти та науки України вважає, що навчально-методичний напрям діяльності закладів вищої освіти має реалізовуватися як: консультативна допомога науково-педагогічним працівникам від структур закладів вищої освіти, відповідальних за якість освіти і професійне удосконалення викладачів, щодо організації освітніх хабів, обміну досвідом викладацької діяльності в умовах воєнного стану, поширення кращих освітніх практик тощо; інформування про некомерційні проекти, дистанційні освітні платформи, онлайн-ресурси та освітні ініціативи, долучення до яких сприяє професійному розвитку науково-педагогічних працівників у системі неформальної освіти, зокрема: освітні проекти EdEra, Canvas Network; безоплатні платформи онлайн-освіти Stanford Open Edx; Prometheus, Future Learn, Udemy, Codecademy; загальноєвропейська МВОК-ініціатива OpenupEdX; освітній онлайн-ресурс Iversity тощо [17].

Ураховуючи інтеграційні процеси нашої держави та необхідність досягнення ЦСР, заклади вищої освіти мають сформувати повністю нову модель навчання здобувачів освіти; розробити ефективні програми, які забезпечать конкурентоспроможності

освітньої, науково-дослідної та господарської діяльності на національному та світовому рівнях.

Отже, дистанційне навчання в реаліях України зумовлює створення необхідного рівня публічного адміністрування на рівні як органів державної влади (Міністерства освіти та науки України, Національної агенції з питань якості вищої освіти, інших органів виконавчої влади та місцевого самоврядування), так і закладів вищої освіти (Ученої ради закладу вищої освіти, керівництва інституту, факультету, кафедри), з метою формування безпечного, ефективного, якісного та прозорого освітнього середовища.

Публічне адміністрування вищої освіти в умовах дистанційного навчання – це цілеспрямована діяльність суб'єктів публічного адміністрування (Міністерства освіти та науки України, Національної агенції з питань якості вищої освіти, інших органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, Ученої ради закладу вищої освіти, керівництва інституту, факультету, кафедри) із науково-педагогічними працівниками та здобувачами вищої освіти з метою організації індивідуалізованого процесу здобуття освіти на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
2. Інформаційно-аналітична довідка про результати опитування щодо стану використання технологій дистанційного навчання у закладах вищої освіти України у 2020/2021 навчальному році : Державна служба якості освіти України. URL: https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2021/05/ANALITICHNA_DOVIDKA_Opitivannya_FPO_ZVO_DSYAO_05.2021.pdf
3. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text.
4. Резолюція, прийнята Генеральною Асамблеєю 25 вересня 2015 року. Перетворення нашого світу : Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року. 21 жовтня 2015 р. URL: <http://surl.li/cyloa>.
5. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
6. Модернізація державного управління та європейська інтеграція України : наук. доп. / Авт. кол.: Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, Ю. П. Сурмін та ін.; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю. В. Ковбасюка. Київ : НАДУ, 2013. 120 с.
7. Касич А. А., Гончаров Ю. В. Научный потенциал как фактор развития инновационно-инвестиционной системы Украины. *Экономика Украины*, 2007, № 3. С. 42–51.
8. Безрученков Ю. В. Педагогічний контроль в системі дистанційного навчання. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2015. Вип. 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2015_2_3.

9. Експерт: «Найбільше питання дистанційного навчання – психологічна готовність». URL: https://zn.ua/ukr/UKRAINE/ekspertnaybilshe-pitannya-distanciynogo-navchannya-psihologichna-gotovnist-347925_.htm.
10. Про затвердження Положення про дистанційне навчання : Наказ Міністерства освіти та науки України від 25.04.2013 № 466. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>.
11. Про вдосконалення вищої освіти в Україні : Указ Президента України від 3.07.2020 № 210/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2102020-34045>.
12. Стратегію розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>.
13. Про дистанційну освіту в університетах в умовах карантину. URL: https://zn.ua/ukr/EDUCATION/viklik-yakogo-ne-mozhna-ne-priyniyati-347904_.html.
14. Яра О. С. Адміністративно-правове забезпечення вищої юридичної освіти в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Київ. 2021. 404 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1wJ-L-grM-CP6CT6YttNMYvt_gNa43Dp0/view.
15. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні: Постанова Міністерства освіти та науки України від 20.12.2000 р. URL: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>
16. Рекомендації щодо організації поточного, семестрового контролю та атестації здобувачів вищої освіти із застосуванням дистанційних технологій : Лист Міністерства освіти і науки України від 14 травня 2020 р. № 1-9. 249. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodoorganizaciyi-potochnogo-semestrovogo-kontrolyu-ta-atestaciyi-zdobuvachiv-osviti-iz-zastosuvannyam-distancijnih-tehnologij>.
17. Дистанційні платформи для навчання, саморозвитку та отримання допомоги й перевіреної інформації. Офіційний сайт МОН України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/distancijniplatformi-dlya-navchannya-samorozvitku-ta-otrimannya-dopomogi-j-perevirenoyiinformaciyi>.